

STUDII DE ISTORIE A ORAȘELOR
IN HONOREM PAUL NIEDERMAIER

STUDIES OF THE HISTORY OF CITIES
IN HONOREM PAUL NIEDERMAIER

ACADEMIA ROMÂNĂ

**INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU
COMISIA DE ISTORIE A ORAȘELOR DIN ROMÂNIA**

Contribuții privind istoria orașelor, vol. XVI

**STUDII DE ISTORIE A ORAȘELOR
In honorem Paul Niedermaier**

Coordonatori:

Vasile Ciobanu

Dan Dumitru Iacob

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

EDITURA ISTROS A MUZEULUI
BRĂILEI „CAROL I”

BUCUREȘTI – BRĂILA, 2017

Copyright © Editura Academiei Române, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2017
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurilor.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5
București, România
Tel.: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresă web: www.ear.ro

EDITURA ISTROS A MUZEULUI BRĂILEI „CAROL I”
Piața Traian nr. 3, 810153, Brăila, România
Tel./Fax: 0339.40 10 02, 0339 40 10 03
E-mail: sediu@muzeulbrailei.ro
Adresă web: www.muzeulbrailei.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIOBANU, VASILE

Studii de istorie a orașelor : in onorem Paul Niedermaier / Vasile Ciobanu, Dan Dumitru Iacob. - București : Editura Academiei Române ; Brăila : Editura Istros a Muzeului Brăilei "Carol I", 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-973-27-2838-3 ISBN 978-606-654-258-6

I. Iacob, Dan Dumitru

94

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate și pentru ilustrațiile utilizate în textele publicate revine în exclusivitate autorilor.

Redactor: Ana BOROȘ
Tehnoredactor: Luiza STAN
Coperta: Mariana VLAD, Mariana ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 01.XI.2017. Format: 16/70×100
Coli de tipar: 38

C.Z. pentru biblioteci mari: 082.2 (Niedermaier)
C.Z. pentru biblioteci mici: 082

Grafica: A. Popescu (Lobbyart)

PAUL NIEDERMAIER
Membru corespondent al Academiei Române

SUMAR

TABULA GRATULATORIA.....	11
--------------------------	----

PAUL NIEDERMAIER, 80

Vasile Ciobanu, <i>Paul Niedermaier la 80 de ani</i>	13
Mariana Vlad, <i>Bibliografia lucrărilor științifice publicate de Paul Niedermaier</i>	20

CUVINTE OMAGIALE

Dan Berindei, <i>Un model al omului de știință dedicat misiunii sale / Vorbild eines Wissenschaftlers</i>	29
Victor Spinei, <i>În constelația împlinirilor: Profesorul Paul Niedermaier / Im Sternbild der Verwirklichungen: Professor Paul Niedermaier</i>	30
Christoph Klein, <i>Grußwort zum 80. Geburtstag von Professor Dr. Paul Niedermaier</i>	39
Ionel Căndea, <i>Mulțumiri, Domnule Profesor Paul Niedermaier</i>	43
Roman Czaja, <i>To Professor Paul Niedermaier at 80 Years</i>	44
Ferdinand Oppl, <i>Historiker im Alter – Zeit der Einbringung einer reichen Ernte Gedanken eines Kollegen zum 80. Geburtstag von Paul Niedermaier</i>	45
Katalin Szende, <i>Herrn Professor Paul Niedermaier zu Ehren</i>	50
Ulrich A. Wien, <i>Der Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde gratuliert Paul Niedermaier zum 80. Geburtstag</i>	51
Teodor Octavian Gheorghiu, <i>Aminiri... Sibiu, decembrie 1989</i>	54
Ilie Moise, <i>Dimensiunea etnologică a activității Profesorului Paul Niedermaier</i>	55

STUDII

Funcții, evoluții și identități urbane

Laurențiu Rădvan, <i>Cu privire la orașele reședință domnească din Țara Românească</i>	59
Harald Roth, <i>Hermannstadt und Kronstadt – Zwischen Antagonie und schwesterlichem Einvernehmen</i>	73
Teodor Octavian Gheorghiu, <i>Târguri și orașe din nord-estul județului Arad în secolele XVIII–XIX. Evoluții și transformări</i>	81
Vasile Ciobanu, <i>Viața culturală cotidiană a germanilor din Sibiu în anii crizei economice (1929–1933)</i>	102
Corneliu Pintilescu, <i>De la Brașov la Orașul Stalin: construirea unei noi identități urbane (1950–1960)</i>	158

Definirea și protejarea centrelor istorice

Valeriu-Eugen Drăgan, <i>Funcția și funcțiunile centrelor istorice</i>	173
Liliana Roșiu, <i>Elemente de condiționare în evoluția urbană a Timișoarei, suport al punerii în valoare a centrului istoric</i>	185
Nicolae Lascu, <i>Centrul istoric al orașelor în urbanismul românesc al anilor 1960–1970</i>	194
Hanna Derer, <i>Rețeaua stradală, structura parcelelor și regimul de construcție ca instrumente pentru delimitarea și reglementarea zonelor construite protejate</i>	210

Patrimoniul urban

Gabriella Olasz, „Lumi paralele” în centrul istoric al oraşului Sibiu	236
Nicholas Cantoni, <i>Semnificația și valoarea memorială a casei Tobias Sifft (str. Avram Iancu nr. 7 Sibiu)</i>	248
Adriana Stroe, Aurelian Stroe, <i>O clădire emblematică din Braşov-Cetate: Hotelul Coroana (Krone)</i>	278
Ion Zainea, <i>Edificii reprezentative ale centrului istoric orădean</i>	302
Judit Pál, <i>Monumentele în cinstea împărătesei Elisabeta în oraşele din Ungaria la începutul secolului al XX-lea</i>	318
Beáta Menesi, <i>Două monumente emblematice ale municipiului Carei</i>	328

Instituții urbane și teritoriale

Liviu Cîmpeanu, <i>Organizarea militară a Braşovului până la sfârşitul secolului al XV-lea</i>	336
Julia Derzsi, <i>Servicii poştale la Sibiu în a doua jumătate a secolului al XVI-lea</i>	360

Cartografie și topografie urbană

Enikő Rűsz-Fogarasi, <i>Saşii în descrierile din atlasele epocii premoderne</i>	375
Mariana Şlapac, <i>Planurile topografice ale oraşului Ismail de la sfârşitul secolului al XVIII-lea</i>	384
Dan Dumitru Iacob, <i>Planurile oraşului și moşiei Focşanii Munteni din 1848</i>	399

Oraşul, satul și mediul natural

Dorin-Ioan Rus, <i>Stadt, Wald und Umwelt im Siebenbürgen bis zum Anfang des 17. Jahrhunderts</i>	437
Andreea Buzaş, <i>Considerații privind elementele constitutive ale satului tradițional</i>	456

Oraşul în izvoare istorice specifice

Ioan Albu, <i>Scrierea epigrafică din Transilvania de la romanica la Renaşterea timpurie</i>	475
Daniel Dumitran, <i>Descrierile Principatului Transilvaniei ca instrument al reformării. Despre „Îndreptarea ţării” a contelui Clary și genealogia ei</i>	515
Anda-Lucia Spănu, <i>Cunoaştere și educare prin imagini istorice ale oraşelor</i>	527
Maria Crîngaci Ţiplic, Ioan-Marian Ţiplic, <i>Sibiul și arheologia urbană</i>	542
Zeno Karl Pinter, <i>Moşia medievală a Palei și identificarea vechii biserici din Băţar (judeţul Caraş-Severin)</i>	594

CONTENTS

TABULA GRATULATORIA.....	11
--------------------------	----

PAUL NIEDERMAIER, 80

Vasile Ciobanu, <i>Paul Niedermaier at the Age of 80</i>	13
Mariana Vlad, <i>The Bibliography of Scientific Papers Published by Paul Niedermaier</i>	20

WORDS OF HOMAGE

Dan Berindei, <i>Model of a Scientist Dedicated to his Mission</i>	29
Victor Spinei, <i>In the Constellation of Accomplishments: Professor Paul Niedermaier</i>	30
Christoph Klein, <i>Greeting on the 80th Birthday of Professor Dr. Paul Niedermaier</i>	39
Ionel Cădea, <i>Thanks, Mr. Professor Paul Niedermaier</i>	43
Roman Czaja, <i>To Professor Paul Niedermaier at 80 Years</i>	44
Ferdinand Oppl, <i>Historian at the Age of 80 – the Time to Gather a Rich Harvest. Thoughts of a Colleague on the 80th Birthday of Paul Niedermaier</i>	45
Katalin Szende, <i>In Honour of Mr. Professor Paul Niedermaier</i>	50
Ulrich A. Wien, <i>The Association for Transylvanian Regional Studies Congratulates Paul Niedermaier on his 80th Birthday</i>	51
Teodor Octavian Gheorghiu, <i>Memories... Sibiu, December 1989</i>	54
Ilie Moise, <i>The Ethnological Dimension of Professor Paul Niedermaier's Activity</i>	55

STUDIES

Urban Functions, Evolutions and Identities

Laurențiu Rădvan, <i>Regarding the Princely Residential Towns of Wallachia</i>	59
Harald Roth, <i>Hermannstadt / Sibiu and Kronstadt / Brașov – between Antagonism and Sisterly Harmony</i>	73
Teodor Octavian Gheorghiu, <i>Towns and Market Towns in the North-East Region of Arad County in the 18th and 19th Centuries. Evolutions and Transformations</i>	81
Vasile Ciobanu, <i>The Cultural Daily Life of Germans in Sibiu during the Economic Crisis (1929–1933)</i>	102
Corneliu Pintilescu, <i>From Brașov to Stalin City: The Building of a New Urban Identity (1950–1960)</i>	158

Defining and Protecting Historical Centres

Valeriu-Eugen Drăgan, <i>Historical Centres – Function and Roles</i>	173
Liliana Roșiu, <i>Conditioning Elements in the Urban Evolution of Timișoara, a Support for Highlighting the Historic Centre</i>	185
Nicolae Lascu, <i>The Historic Centre of Towns in the Romanian Urban Planning of the 1960s–1970s</i>	194
Hanna Derer, <i>Streets, Plots and Building Features as Instruments to Define and to Enforce Protected Areas</i>	210

Urban Patrimony

Gabriella Olasz, „Parallel Worlds” in the Historical Centre of Sibiu.....	236
Nicholas Cantoni, <i>The Significance and the Memorialistic Values of the Tobbias Siff House (7 Avram Iancu Street Sibiu)</i>	248
Adriana Stroe, Aurelian Stroe, <i>An Emblematical Building from Braşov-Cetate: „Coroana” (Krone) Hotel</i>	278
Ion Zainea, <i>Representative Buildings of the Historical Centre of Oradea</i>	302
Judit Pál, <i>Memorials in Honour of Empress Elisabeth in Hungarian Cities at the Beginning of the 20th Century</i>	318
Beáta Menesi, <i>Two Emblematic Monuments of Carei</i>	328

Urban and Territorial Institutions

Liviu Cîmpeanu, <i>The Military Organisation of Braşov until the End of the 15th Century</i>	336
Julia Derzsi, <i>Postal Services in Sibiu in the Second Half of the 16th Century</i>	360

Urban Cartography and Topography

Enikő Rűsz-Fogarasi, <i>Saxons in the Descriptions of the Atlases of the Pre-Modern Era</i>	375
Mariana Şlapac, <i>Topographical Plans of the Ismail Town from the End of 18th Century</i>	384
Dan Dumitru Iacob, <i>The Plans of Focşanii Munteni Town and its Estate in 1848</i>	399

The Town, the Village and the Natural Environment

Dorin-Ioan Rus, <i>Town, Forest and Environment in Transylvania until the Beginning of the 17th Century</i>	437
Andreea Buzaş, <i>Considerations on the Constitutive Elements of the Romanian Village</i>	456

The Town in Specific Historical Sources

Ioan Albu, <i>Transylvanian Epigraphic Scripts from Romanesque to Early Renaissance</i>	475
Daniel Dumitran, <i>Descriptions of the Principality of Transylvania as an Instrument of Reformation. On Count Clary's “The Country's Redressing” and its Genealogy</i>	515
Anda-Lucia Spănu, <i>Knowledge and Education through Historical Images of Towns</i>	527
Maria Crîngaci Ţiplic, Ioan-Marian Ţiplic, <i>Sibiu and the Urban Archeology</i>	542
Zeno Karl Pinter, <i>The Medieval Estate of Pala and the Identification of the Old Church in Băţar (Caraş-Severin County)</i>	594

TABULA GRATULATORIA

Ioan Albu, Sibiu
Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e.V. Heidelberg
Asociația „Cercetarea Sibiană”, Sibiu
Dan Berindei, București
Ioana Bogdan Cătănicu, Cluj-Napoca
Andreea Buzaș, Sibiu
Nicholas Cantoni, București
Nora Căpățână, Sibiu
Liviu Cîmpeanu, Sibiu
Ionel Căndea, Brăila
Gabriela Cenușer Panțel, Sibiu
Vasile Ciobanu, Sibiu
Ioan Caproșu, Iași
Comisia de Istorie a Orașelor din România, Sibiu
Roman Czaja, Toruń
Hanna Derer, București
Julia Derzsi, Sibiu
Valeriu Eugen Drăgan, București
Mihai Drecin, Oradea
Daniel Dumitran, Alba Iulia
Corneliu Gaiu, Bistrița
Teodor Octavian Gheorghiu, Timișoara
Lucian Giura, Sibiu
Konrad Gündisch, München
Sigrid Haldenwang, Sibiu
Corina Hopârtean, Sibiu
Dan Dumitru Iacob, Sibiu
Gudrun-Liane Ittu, Sibiu
Marcel Iacob, Sibiu
Christoph Klein, Sibiu
Nicolae Lascu, București
Beáta Menesi, Oradea
Ilie Moise, Sibiu
Andrei Nacu, Sibiu
Nicolae-Alexandru Nicolaescu, Sibiu
Gabriella Olasz, Sibiu
Ferdinand Oppl, Viena
Judit Pál, Cluj-Napoca
Mircea Păcurariu, Sibiu

Zeno Karl Pinter, Sibiu
Corneliu Pintilescu, Cluj-Napoca
Irina Popescu, București
Toader Popescu, București
Sorin Radu, Sibiu
Laurențiu Rădvan, Iași
Liliana Roșiu, Timișoara
Harald Roth, Potsdam
Dorin-Ioan Rus, Graz
Enikő Rűsz-Fogarasi, Cluj-Napoca
Siebenbűrisch-Sűchsisches Kulturrat, Műnchen
Societatea „Civitas Nostra” pentru Studiul Istoriei Orașelor din Roműnia, Sibiu
Anda-Lucia Spűnu, Sibiu
Victor Spinei, Iași
Katalin Szende, Budapesta
Adriana Stroe, București
Aurelian Stroe, București
Mariana Șlapac, Chișinűu
Michel Tanase, Paris
Alexiu Tatu, Sibiu
Anneliese Thudt, Sibiu
Ioan Marian Țiplic, Sibiu
Maria Emilia Țiplic, Sibiu
Mariana Vlad, Sibiu
Ulrich Andreas Wien, Landau
Ion Zainea, Oradea

PAUL NIEDERMAIER, 80

Paul Niedermaier la 80 de ani

Aflat astăzi pe cea de-a 80-a treaptă a vieții sale, prof. univ. dr. Paul Niedermaier, membru corespondent al Academiei Române, director al Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu, fondator și președinte de onoare al Comisiei de Istorie a Orașelor din România, poate privi în urmă cu liniștea datoriei împlinite, cu mulțumire față de tot ceea ce a împlinit pe planul vieții profesionale, dar și în cadrul comunității germane din România, căreia îi aparține, și al orașului Sibiu, în care s-a născut, la 25 iulie 1937, și unde a trăit în cea mai mare parte a vieții. Aici a urmat școala elementară și liceul. În același timp, credem că orașul cu existență neîntreruptă de 825 de ani, cu fortificațiile și edificiile sale aparținând diferitelor stiluri arhitectonice, a exercitat o puternică influență asupra orientării profesionale a tânărului elev și licean, care, pasionat de desen, după absolvirea Liceului Brukenthal, s-a îndreptat spre Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București. Bisericile fortificate săsești au constituit, de asemenea, o atracție la fel de puternică spre cunoașterea trecutului. El a cunoscut și cercetat aceste construcții medievale în timpul numeroaselor drumeții și excursii întreprinse cu colegi și prieteni prin munți, prin orașele și satele săsești. De altfel, aceste așezări, cu nelipsitele lor fortificații din jurul bisericilor, ridicate de înaintașii sași pentru a se apăra în fața năvălirilor străine, au fost și sunt obiect de studiu predilect al cercetătorului care a devenit Paul Niedermanier. Ajuns student la București, în octombrie 1955, s-a făcut remarcat tocmai prin cunoștințele sale din acest domeniu. În consecință, lucrarea sa de licență, prezentată în 1961, sub îndrumarea profesorului Grigore Ionescu, a fost un proiect vizând *Reconstruirea pieței comerciale a orașului Sibiu, cu punerea în valoare a monumentelor istorice*. Drept urmare, în primii ani după absolvire, îl găsim colaborator la seria I de *Documente de arhitectură*, nr. 11–12, apărută în 1964, consacrat Sibiului, coordonată de foștii săi profesori Grigore Ionescu și Gheorghe Curinschi; el a scris o introducere despre evoluția așezării și a desenat 49 de relevee din orașul vechi.

După repartiția guvernamentală a început să lucreze, în 1961, la Institutul de Proiectări din Timișoara. Nefiind satisfăcut de munca pe care trebuia s-o depună, a revenit la Sibiu, la Muzeul Brukenthal, în anul 1963. Atunci părea o hotărâre curioasă. Statutul și venitul unui arhitect proiectant nu se comparau cu cel al unui angajat la un muzeu. Aici însă Paul Niedermaier era acasă, atât în sensul propriu, cât și în sensul figurat: la Muzeul Brukenthal el a activat ca arhitect și șef al Secției de conservare-restaurare, într-un domeniu de care se simțea atras și pe care l-a

slujit mulți ani. Cea mai importantă realizare a lui din acești ani, care dăinuie până astăzi, a fost proiectul pentru amplasarea muzeului etnografic în aer liber din Dumbrava Sibiului și a obiectivelor care îl compun. Trebuie precizat că această instituție a cunoscut o dezvoltare constantă și a devenit astăzi unul dintre primele muzee în aer liber din Europa, vizitat și apreciat de sute de mii de persoane și de personalități din întreaga lume, deoarece reconstituie, conservă și cercetează o lume pe cale de dispariție, pe care statele dezvoltate ale lumii au pierdut-o deja, mulți locuitori ai lor constatând, cu plăcută surprindere, că aici, la Sibiu, se păstrează o mostră foarte apropiată de realitatea rurală de altădată. Facem această precizare, pentru a sublinia intuiția și inspirația întregii echipe din conducerea muzeului și a arhitectului Niedermaier, atunci când au planificat amplasarea și structura întregului complex, care s-a structurat treptat, până la forma actuală. El avut astfel prilejul de a participa, alături de personalități precum Cornel Irimie, Nicolae Lupu, Corneliu Bucur ș.a. la întemeierea unui obiectiv științific și muzeal de o valoare crescândă în timp. Desigur, se ridică întrebarea, de unde veneau cunoștințele sale despre lumea satului, deoarece era născut și crescut la oraș. El străbătuse de nenumărate ori, în excursii și drumeții, satele transilvane ca și cele din alte zone ale țării și le observase atent. Faptul că proiectul nu era o inspirație de moment, ci rodul unor studii temeinice, atente, este dovedit de repetarea unui proiect de sistematizare pentru Muzeul de la Golești, la fel de reușit și de apreciat până astăzi.

Dar pe lângă acest interes pentru habitatul rural, Paul Niedermaier era constant atras de istoria centrelor urbane transilvănene. Drept urmare, în 1971, când a apărut un post liber, a trecut la Centrul de Științe Sociale din Sibiu (cum se numea pe atunci Institutul de Cercetări) al Academiei de Științe Sociale și Politice. Aici a abordat mai multe teme de istorie a orașelor și a habitatului, de demografie istorică, de istoria arhitecturii. În anul 1967, s-a înscris la doctorat, sub conducerea lui Grigore Ionescu, fostul său profesor de la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București, iar în 1975 și-a susținut teza de doctorat intitulată *Evoluția centrelor istorice ale orașelor transilvănene între secolul al XII-lea și secolul al XVI-lea*. Astfel se contura clar domeniul de interes de care Paul Niedermaier s-a ocupat toată viața.

În anii următori, ca cercetător la Centrul de Științe Sociale Sibiu, el a susținut o serie de comunicări științifice și a publicat zeci de studii în reviste de specialitate și în volume colective, dar și în publicații periodice mai larg răspândite, care erau citite de un număr mai mare de oameni (*Neuer Weg* – București, *Hermannstädter Zeitung*, *Die Woche* – Sibiu, *Karpatenrundschau* – Brașov, *Transilvania* – Sibiu). Exigențelor ideologiei comuniste nu le scăpa nici tematica istoriei orașelor. Unul dintre primele studii ale sale, care rezuma teza de doctorat, *Dezvoltarea urbanistică și arhitectonică a unor orașe transilvănene din secolul al XII-lea până în secolul al XVI-lea*, a fost inclus într-un volum publicat sub egida Centrului de Științe Sociale Sibiu, *Studii de istorie a naționalității germane și a înfrățirii ei cu națiunea română*, la Editura Politică, în 1976, și, în 1978, în limba germană. Coordonatorul volumului și directorul de atunci al Institutului nostru, Carol Göllner, m-a trimis cu manuscrisul la editura din București. Când am mers să

iau manuscrisul și referatul cu observații, redactorul de carte a ținut să-mi transmită și verbal unele indicații, mai ales pentru textul lui Paul Niedermaier, deoarece unele aprecieri ale sale nu respectau „linia ideologică” trasată de partidul comunist. Din fericire, rezultatele studiilor sale au putut fi publicate integral, în limba germană, în 1979, în coeditare, de Editura Kriterion din București și prestigioasa editură Böhlau din Köln, Weimar și Viena, sub titlul *Siebenbürgische Städte. Forschungen zur städtebaulichen und architektonischen Entwicklung von Handwerksorten zwischen dem 12. und 16. Jahrhundert* [Orașe transilvănene. Cercetări asupra evoluției urbanistice și arhitectonice a centrelor meșteșugărești între secolele al XII-lea și al XVI-lea], ca volumul 15 din seria indispensabilă pentru istoria Transilvaniei, *Siebenbürgisches Archiv*. În aceste studii, autorul a abordat morfogeneza centrelor urbane analizând planimetria, pusă în legătură cu demografia. Această metodologie a fost apreciată pentru noutatea ei și a permis noi abordări de către cercetătorii trecutului urbanismului. Folosind această metodologie, Paul Niedermaier și-a continuat demersul științific și a elaborat o lucrare de mari proporții, în 3 volume, consacrată urbanismului medieval din Transilvania, Crișana și Banat, de la începuturi până în anul 1541. Așa cum s-a relevat, este „prima istorie a așezărilor umane și a urbanizării unei zone din spațiul românesc”¹, care a apărut în limba germană, în anii 1996–2004, la Editura Arbeitskreis für siebenbürgische Landeskunde e.V. Heidelberg (vol. I) și la Editura Böhlau (vol. II–III). Impresionează cele peste 600 de imagini care completează cele trei tomuri. Multe sunt desene ale autorului, grafice, tabele, ilustrații și hărți. Cele trei volume au devenit o lucrare de referință în bibliografia istorică a Transilvaniei. Informațiile furnizate și concluziile formulate au intrat astfel în circuitul științific internațional și au dus la recunoașterea autorului pentru contribuțiile sale la aprofundarea cunoștințelor într-un domeniu mai puțin cercetat. Din păcate, informațiile erau mai puțin cunoscute și valorificate în istoriografia noastră, din cauza barierei de limbă. Conștient de acest lucru, în ultimii ani, Paul Niedermaier a continuat și a extins cercetările sale, publicate în limba română, în două sinteze esențiale pentru trecutul Transilvaniei: *Habitatul medieval în Transilvania*, București, Editura Academiei Române, 2012, 380 p., 144 figuri, hărți, tabele, grafice (Contribuții privind istoria orașelor, vol. XI) și *Geneza orașelor medievale în Transilvania*, București, Editura Academiei Române, 2016, 610 p., 597 figuri, hărți, tabele, grafice (Contribuții privind istoria orașelor, vol. XIV). Ambele volume utilizează informațiile anterioare, dar aduc și altele noi; deși sunt sinteze, vin cu multe date noi sau mai puțin cunoscute. Autorul își începe demersul din Antichitate și vine până la anul 1686, în primul volum. Deși apărute recent, ambele au devenit volume de referință, de nelipsit dintr-un compendiu bibliografic al istoriei Transilvaniei. Și aici sunt folosite câteva sute de ilustrații, tabele, grafice, care sunt auxiliari indispensabili pentru demonstrațiile autorului. Ambele cărți sunt necesare studiului teoretic, istoricilor, dar și urbaniștilor,

¹ Recenzie în *Historia Urbana*, tomul V, nr. 1, 1997, p. 147, semnată de Teodor Octavian Gheorghiu.

arhitecților, conducerilor orașelor, pentru a putea concepe și aplica măsurile adecvate în vederea conservării patrimoniului și a centrelor istorice. Într-un cuvânt, contribuții științifice reale și un câștig pentru istoriografia din România.

Preocupat de istoria așezărilor și de geografia istorică, profesorul Niedermaier a editat în 1997, împreună cu profesorul Herman Van der Haegen din Leuven (Belgia), o monografie despre un sat săsesc tipic din sudul Transilvaniei, Viscri, devenit astăzi foarte cunoscut, probabil și datorită acestei lucrări, dar și eforturilor localnicilor pentru conservarea patrimoniului construit, a tradițiilor și obiceiurilor. Cartea a apărut în limba germană, la editura Universității Catolice din Leuven și este, din păcate, o raritate în bibliotecile noastre, deși se constituie într-un adevărat model de monografie a unei așezări rurale. Se impune o traducere în limba română a acestei lucrări. Potrivit mărturiei lui Van der Haegen, cartea a fost un argument decisiv pentru hotărârea UNESCO de a înscrie biserica fortificată din sat pe lista patrimoniului mondial de valori². Se poate afirma că reușita de astăzi a proiectului Viscri (sat vizitat astăzi și de prințul Charles al Marii Britanii, care are aici o casă) are la bază și cercetările reunite în acest volum realizate de o echipă internațională. Îmi amintesc cu bucurie că l-am însoțit pe sărbătoritul de astăzi, coordonator al proiectului, alături de profesorul din Belgia, în deplasările din acest sat și din împrejurimi, în urmă cu peste două decenii. Am fost impresionat de rigoarea sa pentru cercetarea celui mai mic detaliu, dar și de modul în care relaționa cu localnicii, depozitarii unor informații prețioase pentru protejarea și conservarea patrimoniului.

Aceste preocupări științifice și publicarea rezultatelor lor într-o limbă de largă circulație au făcut ca Paul Niedermaier să fie cunoscut și în afara României și să-i aducă, în anul 1988, desemnarea sa, ca membru din partea României, în Comisia Internațională pentru Istoria Orașelor. În 1992, la inițiativa sa și cu aportul unui grup de cercetători consacrați din toată țara, a fost înființată la Sibiu, Comisia de Istorie a Orașelor din România (CIOR), sub egida Academiei Române, cu scopul de a coordona și impulsiunea cercetările privind trecutul centrelor urbane. Astfel, România intra în circuitul european firesc și la acest capitol al cercetării științifice. Tot el a redactat și difuzat, în primii ani de existență, buletinul *Informații privind istoria orașelor*. În anul următor, a fost desemnat redactor-șef al revistei *Historia Urbana*, publicația CIOR, care apare și astăzi în Editura Academiei Române, fiind înscrisă în trei baze de date internaționale și accesibilă astfel tuturor celor interesați. Paul Niedermaier a fost ales, în mod firesc, președinte al CIOR, între anii 1992 și 2008 (potrivit prevederilor din statut), iar de atunci este președinte de onoare, stând în continuare alături de conducerea aleasă a Comisiei, cu sfaturi și îndemnuri.

La fel de important este faptul că, devenind director al Institutului de Cercetări Socio-Umane al Academiei Române din Sibiu în 1994, Paul Niedermaier a avut posibilitatea să pună bazele unei mici echipe de cercetare a istoriei orașelor

² Herman van der Haegen, „Wissen und Gewissen”, în: Paul Niedermaier, *Städte, Dörfer, Baudenkmäler. Studien zur Siedlungs- und Baugeschichte Siebenbürgens*, Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien, 2008, p. XV.

la acest institut. Astfel a inițiat o serie de proiecte recomandate de Comisia Internațională de Istorie a Orașelor. În primul rând este de menționat seria *Atlas istoric al orașelor din România*, din care au apărut până în prezent 7 fascicule (Sighișoara – la care este coordonator și principal autor –, Sebeș, Suceava, Târgoviște, Câmpulung, Siret și Brăila), altele aflându-se în lucru. De asemenea, a apărut un prim volum din *Bibliografia istorică a orașelor din România* (unde sărbătoritul este coautor) și se află în lucru *Dicționarul istoric al orașelor din România*. De asemenea, președintele CIOR s-a străduit mult pentru a da viață unei alte recomandări a Comisiei Internaționale: publicarea documentelor despre începuturile centrelor urbane. În anul 2005, eforturile sale de coordonare s-au încheiat cu succes prin publicarea unui număr de 63 de documente începând din secolul al VII-lea până la 1300. Culegerea a apărut în *Historia Urbana*, tom. XIII, 2015 și ca volum separat în seria *Elenchus fontium historiae urbanae*, III, 3 a Comisiei Internaționale de Istorie a Orașelor. Pe lângă acestea se adaugă sesiunile științifice anuale organizate de CIOR în fiecare an, de obicei în alt oraș, care au reunit până astăzi câteva sute de cercetători ai trecutului orașelor din România și din alte țări. Trebuie menționate și cele două reuniuni ale Comisiei Internaționale de Istorie a Orașelor desfășurate în România, dar și participările lui Paul Niedermaier la întâlnirile regulate ale acesteia și la alte zeci de reuniuni științifice din Europa.

O adevărată oglindă a direcțiilor de interes științific ale sărbătoritului de astăzi o constituie volumul din 2008, *Städte, Dörfer, Baudenkmäler. Studien zur Siedlungs- und Baugeschichte Siebenbürgens* [Orașe, sate, monumente de arhitectură. Studii de istorie a habitatului și arhitecturii Transilvaniei], oferit lui Paul Niedermaier la împlinirea a 70 de ani de către Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e.V. Heidelberg [Societatea pentru Cunoașterea Transilvaniei], apărut la Editura Böhlau din Köln, Weimar și Viena. De precizat aici că Paul Niedermaier este membru al conducerii asociației și a condus filiala sa din România. În acest volum sunt reunite o serie de studii revăzute, altele traduse din limba română, care ilustrează alte direcții ale preocupărilor științifice ale celui omagiat astăzi: criza agrară din Evul Mediu, demografia istorică, tipuri de sate, istoria urbanismului, istoria edificiilor religioase și arhitectura lor, minierul și așezările miniere montane etc.

Cunoștințele adunate și experiența căpătată l-au impus atenției factorilor în drept, care l-au invitat să predea în învățământul universitar. Între anii 1979 și 1985, el a predat cursurile de demografie istorică și urbanizare la Institutul de Învățământ Superior din Sibiu. Din 1995 a predat un curs de istorie a orașelor la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. Din 1992 a primit dreptul de a conduce doctorate, la început în cadrul Institutului de Cercetări sibian, apoi în cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Colaborarea sa cu Universitatea Catolică din Leuven a determinat și invitarea sa aici pentru un curs de geografie istorică, în 1993–1994. După apariția sistemului postdoctoral, el a fost invitat să îndrume lucrări din domeniul său de competență.

Omul de știință Paul Niedermaier, numit director al Institutului de Cercetări din Sibiu în 1994, a dovedit și calități organizatorice deosebite. El s-a străduit

mereu să amelioreze condițiile de lucru ale cercetătorilor. Cea mai grea probă, trecută cu brio, a fost mutarea Institutului din spațiul retrocedat de pe strada Lucian Blaga, în sediul actual din Bulevardul Victoriei nr. 40. Directorul s-a implicat total, de la compartimentarea noului spațiu, la renovarea lui și găsirea unui sponsor pentru această operație, până la dotarea și amenajarea noilor birouri, a holurilor și a bibliotecii. Astfel, din 2002, dispunem de condiții de lucru dintre cele mai bune, comparabile chiar cu cele din alte țări și aceasta datorită implicării conducătorului Institutului. De menționat aici și implicarea sa în organizarea manifestărilor aniversare la 40, 50 și la 60 de ani de la înființarea Institutului (sesiuni de comunicări internaționale, volume, pavoazarea adecvată a holului de intrare).

Angajarea pentru scopuri ale comunității a fost dintotdeauna o trăsătură a sașilor și Paul Niedermaier nu face excepție. Încă din anul 1987, când regimul comunist nu privea cu simpatie asemenea atitudini, el a fost ales epitrop al Comunității Bisericii Evanghelice C.A. din Sibiu, pentru ca între anii 1992 și 1999 să fie epitrop al Districtului bisericesc Sibiu, iar din 1999 până în anul 2008 să fie ales epitrop general al Bisericii Evanghelice C.A. din România, cea mai înaltă funcție a unui laic în această confesiune. În toate aceste demnități, el a contribuit la păstrarea tradițiilor și a vieții bisericești, iar prin cunoștințele sale de specialitate, la protejarea și conservarea patrimoniului material al Bisericii, de o valoare inestimabilă. De altfel, el a fost desemnat și în conducerea Fundației „Biserici Fortificate”, care are în grijă monitorizarea și întreținerea acestor monumente, devenită tot mai dificilă odată cu emigrarea enoriașilor. Paul Niedermaier s-a angajat și în activitatea Forumului Democrat German din România, numărându-se printre consilierii județeni ai organizației; de asemenea, a fost și este membru al Consiliului Local Sibiu.

Disponibilitatea lui pentru activitatea în folosul unei comunități, dar și recunoașterea capacităților sale științifice au dus la cooptarea sau la alegerea sa într-o serie de comitete de conducere ale unor societăți și organisme științifice din țară și din Germania: vicepreședinte al Comitetului Național al Istoricilor, membru în Comisia Națională a Monumentelor Istorice, vicepreședinte al Comisiei Mixte de Istorie Româno-Maghiare, membru în consiliul științific al Siebenbürgen-Institut de pe lângă Universitatea din Heidelberg, membru al Institut für Deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas München, membru al Südostdeutsche Historische Kommission ș.a. Cea mai însemnată recunoaștere a realizărilor științifice și organizatorice ale lui Paul Niedermaier a venit în 2001, când Academia Română l-a ales membru corespondent în Secția de Științe Istorice și Arheologie. Tot din partea Academiei a primit și Premiul „Mihail Kogălniceanu” pe anul 1998, dar și premiul „Pro civitate Austriae” la Viena, din partea fundației cu același nume. Președintele României i-a conferit, în anul 2000, Ordinul „Pentru merit” în grad de cavaler, iar președintele Germaniei i-a acordat „Crucea ordinului federal cu panglici” în anul 2013. În anul 2007, Confederația Mondială a Sașilor i-a decernat Premiul Cultural al Sașilor pentru contribuția sa științifică. Față de meritele sale în serviciul orașului natal (contribuția sa la evenimentele din anul 2007, când Sibiu a fost capitală culturală europeană, elaborarea documentației pentru includerea

centrului istoric al Sibiului în lista patrimoniului mondial), în 2014, primarul Klaus Johannis i-a înmănat însemnele de cetățean de onoare al orașului.

Paul Niedermaier este exponentul unei comunități științifice care a existat constant, de-a lungul anilor, în rândurile sașilor. El s-a integrat în tradiția îndelungată a unei adevărate școli de cercetare în științele umaniste din care au făcut parte istorici ca Georg Daniel Teutsch și Friedrich Teutsch, Friedrich Müller, Georg Eduard Müller, Gustav Gündisch ș.a. Omul de știință omagiat astăzi a publicat lucrări fundamentale care au propus noi metodologii de cercetare, noi unghiuri de abordare, interpretări proprii, au adus informații aproape uitate sau inedite, au deschis noi perspective de abordare a unor teme. El a consolidat și a ctitorit instituții în cariera sa, a îndrumat tineri, a adunat colaboratori în jurul său și i-a motivat. Pentru eforturile sale creatoare a fost răsplătit cu demnități, premii, ordine și medalii.

Dar cea mai mare mulțumire i-o poate aduce „urma” consistentă, bogată, lăsată în reviste științifice, în lucrări colective și mai ales în volumele de autor. Acestea se pot găsi în marile biblioteci și se pot accesa în toată lumea, fiind utilizate de toți cei interesați: studenți, masteranzi, doctoranzi, profesori, muzeografi și cercetători (istorici, arhitecți, urbaniști, etnologi, demografi ș.a). În calitate de coleg de o viață cu cel pe care îl omagiem în acest an, în numele meu, al colegilor din Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu și al membrilor Comisiei de Istorie a Orașelor din România, îi urez ani mulți și sănătate, noi împliniri în toate domeniile în care s-a implicat cu dăruire și bucuria de a-și vedea continuate, aplicate, ideile pe care le-a semănat cu generozitate până în prezent.

Vasile Ciobanu
Președinte al Comisiei de Istorie a Orașelor din România